

תקלות מרובות בגלקסיה

סמדר דוניצה-שמידט

לקח לי זמן "להיכנס" לתוך ספרו החדש של אתגר קרת אף שמדובר בסיפורים קצרים ולא בנובלה. גם לאורך הקריאה עצמה תהיתי לעצמי אם הייתי ממשיכה לקרוא את סיפוריו אלמלא הבטחתי לכתוב את חוות דעתי על הספר. הקריאה הייתה ברובה מטרידה, מעיקה ומדכדכת אך בה בעת, באופן פרדוקסלי ובסיפורים מסוימים, גם סוחפת ומושכת. רגשות של משיכה-דחייה המשיכו ללוות אותי לאורך כל הספר.

בספרו של קרת 22 סיפורים ועוד סיפור אחד "בהמשכים" שמוכא בצורה של תכתובת דואר אלקטרוני השזורה בתוך הספר. את הסיפורים בספר אני מחלקת באופן גס לשלושה מקבצים, לא בהכרח שווים, הנושאים את הכותרות הבאות: "סיפורים חסרי פואנטה", "סיפורים הזויים" ו"סיפורים עתידניים".

בקטגוריה הראשונה של סיפורים חסרי פואנטה קרת מספק לצופים מידע שאינו מוביל לשום סיום או פואנטה סיפורית. בסופם של סיפורים אלו הקורא נותר עם תהייה באשר לאירועים שהתרחשו, באשר לעלילה או באשר למסר בסיפור. הסיפורים עצמם כה ריאליסטיים עד שנדמה שקרת מתאר אירועים שהתרחשו במציאות בחייו האישיים. בקטגוריה זו אני מכלילה למשל את הסיפור "הביתה" שבו מתוארת מציאות הורית של אב עם בנו, או הסיפור "פטרייה" שבו מתוארות בתחילה דמויות אחרות אך בסופו של כל תיאור מודה המספר כי "הסיפור הזה [כלל] אינו עליו/ה" (עמ' 111). דוגמאות נוספות בקטגוריה זו הן הסיפורים "אבולוציה" או "טוד", שבו מבקש טוד כי חברו הסופר [אתגר קרת?] יכתוב בשבילו סיפור כדי להשיג בחורות. הסיפור, מבקש טוד, צריך להיות "חסר פואנטה אבל לא חסר

פואנטה. חסר פואנטה סקסי כזה" [...] "אני יכול לכתוב גם אחד כזה" (עמ' 27) עונה הסופר בסיפור, ולראיה – כתב כמה סיפורים המופיעים במקבץ זה.

בקטגוריית הסיפורים ההזויים מתרחשות עלילות שדומות יותר לאגדות עם, סיפורי בדים ומעשיות. בסיפורי פנטזיה אבסורדיים אלו מתרחשים אירועים שונים שאינם מציאותיים. בסיפור "בלילה" לדוגמה, כשכולם ישנים יוצא דג הזהב מהאקווריום ונועל את נעלי הבית המשובצות של אבא. בסיפור "סולם" מתייאש אחד המלאכים מלגרף עננים ורוצה לרדת מגן עדן ולחזור לעולם. בסיפור "יום הולדת כל השנה" קונה אדם עשיר ובודד את ימי ההולדת של אנשים אחרים, ובסיפור "תותח" נורה אדם מתותח בקרקס ומוצא עצמו מושלך באוויר למרחק רב. הקטגוריה השלישית של הסיפורים העתידיניים הזכירו לי במקצת את 1984 של ג'ורג' אורוול שהקדים את זמנו. הם כתובים בסגנון מאופק ומדוד ומתארים את האירועים במין ריחוק והזרה המספקים לצופה חוויה אניגמטית, שכלתנית ופסאודו-אובייקטיבית, משל היה זה סיפור חדשותי. כזה הוא למשל הסיפור "לטאת הקרח" המתאר עולם אפוקליפטי שבו הנשיא טראמפ נבחר בפעם השלישית, ארצות הברית נמצאת במלחמה מול מדינות רבות בעולם, העולם כולו חווה פיגועי טרור, וילדים בני 14 נשלחים לשדה הקרב. סיפור עתידיני נוסף הוא הסיפור "חלונות" ובו עולם של מציאות מדומה המוביל את הקוראים לסיטואציה שבה אין אנו יודעים להבחין בין דמויות אנוש לבין דמויות וירטואליות. זהו עולם שבו נדמה שהגולם קם על יוצרו ואפליקציות ממוחשבות ורובוטים עשויים להיות בעתיד הלא רחוק תחליף לבני אנוש. סיפור נוסף בקטגוריה זו הוא "טאבולה רסה" ובו בני האדם מגדלים שיבוטים על מנת לפרוק עליהם יצרים כגון אגרסיביות ונקמנות. גם כאן מיטשטשת ההפרדה בין דמיון למציאות ואין לדעת מהי אמת ומהי בדיה.

כמו בחלק מספריו האחרים של קרת, גם בספר זה דמויות רבות נמצאות בשולי החברה. דמויות אלו מופיעות בסיפורים מכל שלוש הקטגוריות. אלו דמויות גרוטסקיות, בודדות ועלובות השרויות בחרדות, ייאוש, פחד וחרדה קיומית. בסיפורים אנו פוגשים איש שאשתו עזבה אותו ("תותח"), איש שאשתו נהרגה בתאונת דרכים בעת שהוא נהג ברכב ("אל תעשה את זה"), איש שגדל במוסד לאחר שאמו נהרגה בתאונת דרכים ואביו התעלל בו ("תרכיז אוטו"), איש בן חמישים מובטל שגר עם אמו ("עוגת פירורים"), זוג נשוי ומנוכר ("יד ושם"), איש עשיר ובודד ("יום הולדת כל השנה"), בחור סטלן וחסר מעש ("פיינאפל קראש") ועוד. גם דמויות המשנה ברבים מהסיפורים הן דמויות גלמודות ומסכנות כגון

עורך דין חולה סרטן, ומשפחה שאיבדה את ביתם הקטנה באירוע דריסה ("פרח לב הזהב"), איש שמתאבד בקפיצה מהחלון ומישהי שאיבדה את ילדה ובעלה עזב אותה ("אל תעשה את זה").

גם לשואה מקום נכבד בחלק מן הסיפורים, תזכורת להיות קרת דור שני לניצולי שואה. שמו של הסיפור "תקלה בקצה הגלקסיה" הינו אחד מהם. בתכתובת ביזרית והזויה, אך גם מצחיקה מאוד, מנסה בן של ניצולת שואה לשכנע את בעליו של חדר בריחה לאפשר לו ולאמו להגיע לחדר הבריחה ביום השואה. באמצעות וכחנות פופוליסטית ומניפולציות רגשיות מצליח לבסוף הבחור להשיג את מבוקשו. ניתן לפרש סיפור זה כביקורת וקריאת תיגר על החברה הישראלית – ביקורת על אודות השיח המאפיין את החברה בכל הקשור לשואה.

לסיום אציין כי אף שקרת מזוהה עם ספרות ישראלית, וכמי שמיטיב לתאר את הנעשה בארץ, רבים מהסיפורים אינם מתרחשים בישראל כי אם במדינות אחרות כגון ארצות הברית ושווייץ. עם זאת, רבים מהסיפורים המתרחשים לכאורה בחו"ל יכולו להתרחש בה בעת גם בישראל. ייתכן שזהו ניסיון של קרת לפנות לקהל קוראים רחב גם מעבר לים (למרות שספריו תורגמו עד היום ליותר מארבעים שפות), או שזוהי דרכו להראות שאנו חיים כיום בכפר קטן וגלובלי.

